

Жанрово и стилово многообразие

(„Дамата с рентгеновите очи “- С. Минков)

С разказа си „Дамата с рентгеновите очи “ Светослав Минков се изявява в българската литература като оригинален писател сатирик , който е проявил оригиналност както по отношение на темата и композицията , така и по отношение на жанра и стила. Сатиричното в творбата е обогатено чрез памфлета , гротеската и пародията и чрез своеобразието на стила , който се движи между реалистичното и въображаемото , между правдоподобното и метафорично- условното. Целта на писателя е да открие негативна тенденция в развитието на обществото – неразумен живот и нереалистичен поглед върху него. В този план са характерни думите на твореца : *От пепелта на отрицателния герой , изгорял в пламъка на сатирата , умният човек сам ще си създаде положителен герой.*

Авторът съзнателно се е отказал от стилово единство в текста . Наблюдаваме различни творчески стилове : на приказката (дори преобладава магичното) , фантастиката , сензационната публицистика , рекламата , научно- популярната статия , мелодраматичния булеварден роман и етикетната реч на хайлайфните салони. Пародирани са и модерните белетристични творби , написани като дневник.

Характерна черта на разказа е неговата фрагментарност , която се приема като нещо оригинално и поради съзнателно постигнатия колаж. В творбата комичното и сатиричното не се реализират толкова чрез конфликти между героите , колкото чрез ситуациите и преценките на главната героиня Мими Тромпеева за хората и своя социален кръг. Писателят е използвал широко своето право на творческа свобода да свързва реалното с абсурдното в проблематиката на различни области- психология , етика , социология.

Още в началото , в първия фрагмент- експозиция са смесени различни стилове : реалистичен и приказен , научен и мистичен , салонно- елегантен и гротесков , публицистичен и сензационен: *В широката и светла чакалня на прочутия институт за разхубавяване „Козметикум Амулет – салон за дамска хирургия “ седяха пет дами...* . Чрез тази игра на стилове се постига сатирично изобличение на опитите научните

постижения да се използват за шарлатанство и антихуманни цели. Подиграна е и жълтата преса , използваща жаждата за сензации в живота на известни личности

Загадъчно е самото название „ *Козметикум Амулет – салон за дамска хирургия* “ – то не само размива с разнопосочните си думи , но и предупреждава за характера на института , антинаучен и саморекламиращ се . Мистерията се увеличава с тайнствената синя врата – предверие към козметични магии. Силен е контрастът между натуралистичното описание на физическата грозота и иронията :

приказни хубавици

. Чрез ирония е представен и

гениалният маестро ,

оксиморон откриваме в сблъсъка между личното и фамилното му име :

Чезарио`

цар , властелин` и

Галфоне

` глупак`. В стилно- езиков план се поставя един от най- тревожните въпроси за връзката „ човек- природа “

Авторът негодува срещу замяната на природното с изкуственото : *с парафинени гърди , серум от патешки мозък .*

Мими дори когато е извън града , не усеща природата , защото обществото , което тя представя , боледува от загуба на духовни стойности . Силно осмиващо свойство има повторението , засилено със смислова градация :

благотворителни чайове,

:

благотворителни коктейли ,

:

благотворителни пазари.

Изобличава се благотворителността , която не е щедрост и съчувствие , а мода , маниерничество и убиване на скуката. Отново чрез оксиморон се отрича хайлайфното общество :

свещена скука

Чезарио Галфоне се оказва лицемер мошеник. Чрез салонната му реч са осмени угодничеството , ласкателството и превзетостта. Писателят е постигнал силна подигравка чрез противопоставянето на научен и салонен речеви етикет: *аз ще капна в ангелските ви зеници няколко капки от моето последно откритие „ Рентгенол “*

Читателят е въведен в чакалнята на прочутия институт и той се чувства сякаш в панаирджийска обстановка , в която властва един неморален илюзионист: *Упоена от патетичното красноречие на този необикновен творец на женска красота , Мими Тромпеева пристъпи като хипнотизирана.*

Така магическото се явява като реално действие , като конструктивен фактор в повествованието.

Дневникът на героинята представя нейната ограниченост , както и черти от психологическия портрет на *бомонда* , в речника на който откриваме пъстра мозайка: диаболичен стил: *скелети , живо гробище ;*

аристократично- салонна реч:

демоде , соаре , динета ;

констатиращ беден език:

в гръдния кош на някои бият големи като юмруци сърца...

Мими не подготвена да разбере духовната същност на любимия си Жан. Тя не се усъмнява , че зад упоритостта му може да се крие опитен мошеник: *Един милион в аванс и два милиона след сватбата.*

Никъде в рамките на повествованието мълвата , че Жан е единствен наследник на вуйчо си – мултимилонер , нито се отрича , нито се потвърждава , но както и да бъде приета , тя изобличава своя герой , а героинята става носител на драматична вина. Разказът доказва , че С. Минков е сатирик с универсален поглед , като в центъра е човекът и заплахата той да бъде стандартизиран , манипулиран и обезличен. И чрез пространството : битово (салон за дамска хирургия , светски салони) и географско (Виши , Ница , Париж) и чрез личните имена (синьор Морис де Валф , Дейзи и др.) оригинално е внушено , че написаната история има общочовешко измерение.

Чрез пародиране на различни стилистики С. Минков постига силна сатира на неоправдано високото самочувствие на хайлайфа – самопревъзносящ се , бездуховен , неинтелектуален. Крайната цел на героинята – да се омъжи за милионер – предопределя финалът на разказа да не настъпи след разхубавяването , а след житейския и триумф: *Ура! Заминаваме с експреса на voyage de pose !* В култ е издигнато не героичното и нравственото , а физическото – и в сериозно- реалистичен план , и в хумористично- диаболичен план.

В разказа си „Дамата с рентгеновите очи “ Светослав Минков не създава цялостни

образи , тук двигател на сюжетното развитие е идеята. Ето какво писателят споделя за творческата история на творбата: *Написах това заглавие на празния лист и дълго време не можах да започна разказа. Въртях се около него като прокълнат. Задавах си въпросите: каква е тази дама , какви са тези рентгенови очи , какво виждат ези очи ? Полека- лека намерих отговорите. И един ден изградих сюжета и оформих идеята /.../ Понякога пиша и така разкази : на тъмно.*

Рентгенолът е чудесна творческа находка на автора за вникване в бездуховната същност на Мими Тромпеева и на обкръжаващата среда – и членовете на *бомонда*

са загубили духовния си свят , превърна ли са се в скелети. В съзнанието на читателя зазвучава знаменития стих на унгарския поет Шандор Петьофи:

Без дух и сърце има скелети само.